

RECENZJA

pracy doktorskiej Pani mgr inż. Danuty Rojek pt. Strategiczne czynniki innowacyjności przedsiębiorstw ”

Promotor prof. PW dr inż. hab. Ryszard Żuber

**Praca przedkładana na Wydziale Zarządzania
Politechniki Warszawskiej**

1. Problematyka badawcza i uzasadnienie wyboru rozprawy doktorskiej

Podjętą w rozprawie doktorskiej problematykę uważam za ważną i aktualną. Wśród wielu prac z zakresu zarządzania innowacjami, relatywnie niewiele jest prac koncentrujących się na strategicznych czynnikach innowacyjności przedsiębiorstw. W warunkach hiperkonkurencji oraz gospodarki sieciowej zwiększa się dążenie przedsiębiorstw do uzyskania i utrwalania przewagi konkurencyjnej. Aby utrzymać się na rynku przedsiębiorstwa zmuszone są do pozyskiwania wiedzy zewnętrznej i wprowadzania innowacji. Tymczasem porównanie pozycji innowacyjnej polskich na tle innych krajów UE wypada niekorzystnie. Poprawa istniejącego stanu rzeczy wymaga wielu działań zarówno na szczeblu centralnym gospodarki, jak też poszczególnych regionów i przedsiębiorstw, w szczególności małych i średnich odznaczających się stosunkowo niskim potencjałem innowacyjnym. Z tego założenia wychodzi Doktorantka niniejszej Autorzy recenzowanej rozprawy doktorskiej, koncentrując się na problematyce strategicznych czynników innowacyjności przedsiębiorstw.

Biorąc pod uwagę te uwarunkowania chciałabym, podkreślić słuszność i trafność wyboru tematu w kontekście intencji, celowości i wymaganiom stawianym pracom doktorskim. Otóż zakładając, że intencją rozpraw doktorskich, ogólnie rzecz biorąc, jest istotny przyczynek lub wkład do rozwoju metod badanych zjawisk, bądź także analiza zjawisk występujących w rzeczywistości, której wyniki oczywiście mogą posiadać istotne znaczenie dla praktyki gospodarczej, należy uznać, iż temat pracy doktorskiej mgr inż. Danuty Rojek jest właściwy i w pełni uzasadniony oraz ma duże znaczenie z punktu widzenia potrzeb badań naukowych, jak i praktyki życia gospodarczego. Prezentowana rozprawa wpisuje się w nurt badań nad kluczowymi zagadnieniami innowacyjności przedsiębiorstw. Wyniki przedstawionych przez Doktorantkę badań empirycznych mają duże znaczenie poznawcze i aplikacyjne. Na podstawie przeprowadzonych badań empirycznych i ich analizy z wykorzystaniem modeli równań strukturalnych, Doktorantka sformułowała wiele rekomendacji dla praktyki zarządzania oraz praktyki gospodarczej.

2. Cel i hipotezy rozprawy doktorskiej

Jako cel rozprawy Doktorantka przyjęła opracowanie modelu strategicznych czynników innowacyjności przedsiębiorstwa. Ponadto sformułowano cele szczegółowe w aspekcie teoretyczno-poznawczym, metodycznym i utylitarnym (strona 15).

Jednocześnie Doktorantka sformułowala następujące trzy hipotezy cząstkowe :

1/ możliwe jest określenie relacji przyczynowo-skutkowych i siły związku między strategicznymi czynnikami a innowacyjnością przedsiębiorstw, przy

wykorzystaniu modelowania równań strukturalnych (SEM - Structural Equation Modeling)

2/ W zbiorze czynników wewnętrznych w przedsiębiorstwie można identyfikować strategiczne czynniki innowacyjności przedsiębiorstwa

3/ Powiązania formalne i nieformalne w ramach sektora i poza nim mają znaczenie regulujące siłę wpływu strategicznych czynników wpływających na innowacyjność przedsiębiorstwa.

Hipotezy, w moim przekonaniu, są trafnie postawione i dobrze porządkują dalszy tok postępowania badawczego. Postawienie ww. hipotez cząstkowych umożliwiło Autorce zaplanowanie badań, sprzyjało lepszemu opracowaniu narzędzi badawczych, a także chroni Ją przed pominięciem ważnych aspektów badanego problemu, bądź zabrnięciu w obszary niezwiązane ściśle z przedmiotem badań.

Oceniając cel i hipotezy badawcze można uznać, że są one prawidłowo i właściwie sformułowane oraz adekwatne do postawionego problemu badawczego. Zarówno problem badawczy, jak i hipotezy badawcze mają zakresy uzasadniające przygotowanie rozprawy awansowej.

W tym miejscu wyrażam ogólną opinię, iż Doktorantka w pełni zrealizowała założony cel swojej rozprawy, prezentując opracowanie o właściwych walorach merytorycznych i poszukiwawczych, w pełni odpowiadających wymogom rozprawy doktorskiej.

Podsumowując, uważam, że postawiony problem badawczy jest ważny, został poprawnie określony w tytule rozprawy doktorskiej i odpowiedni do rangi rozprawy doktorskiej.

3. Źródła informacji i metody badawcze

Realizacja określonego celu rozprawy, jak też weryfikacja hipotez odbywa się poprzez analizę literatury przedmiotu, która pozwoliły Autorce wyodrębnić wewnętrzne czynniki innowacyjności przedsiębiorstw oraz sformułować cel i hipotezy badawcze. Najbardziej wartościowe są badania własne Doktorantki, które obejmowały zarówno badania pilotażowe, jak badania jakościowe przeprowadzone w dwóch etapach. Pierwszy z nich obejmował wywiady pogłębione z menedżerami wybranych firm. Natomiast w drugim etapie przeprowadzono badania ilościowe na próbie 550 innowacyjnych małych i średnich przedsiębiorstw. Uzyskane wyniki w badaniach ilościowych analizowano wykorzystując confirmacyjną analizę czynnikową z podejściem eksploracyjnym oraz modele równań strukturalnych.

Dokonując oceny zastosowanych w rozprawie metod badawczych uważam, że są właściwe i stworzyły one Autorce możliwość weryfikacji wszystkich hipotez badawczych, jak również zrealizowania głównego celu rozprawy.

4. Struktura i zawartość merytoryczna dysertacji

Recenzowana rozprawa liczy 278 stron tekstu. Obejmuje pięć rozdziałów, poprzedzonych wstępem, w którym Doktorantka przedstawiła cel i hipotezę pracy, jak też omówiła układ pracy. Dołączona jest bibliografia, spis rysunków, tabel oraz aneks z 9 załącznikami, w tym kwestionariusz ankiety ankietę wykorzystaną w trakcie prowadzonych badań ilościowych oraz scenariusz wywiadu pogłębionego.

Praca obejmuje sześć rozdziałów. Cztery z nich mają charakter teoretyczny i opierają się na studiach literaturowych oraz analizie dostępnych badań wtórnych.

W pierwszym z rozdziałów Doktorantka skoncentrowała się na istocie innowacji i innowacyjności przedsiębiorstw. Omówiła pojęcie innowacji i najważniejsze jej rodzaje, modele procesu innowacyjnego, innowacyjność przedsiębiorstw i sposób jej pomiaru, jak też korzyści ze wdrażania innowacji. W zakończeniu Doktorantka omawia najważniejsze dane dotyczące aktywności innowacyjności polskich przedsiębiorstw. Niestety świadczą one o bardzo niskiej pozycji Polski na tle innych krajów UE, to m.in. uzasadnia konieczność poprawy istniejącego stanu rzeczy, do czego zdaniem Autorki może przyczynić się wskazanie strategicznych czynników innowacyjności przedsiębiorstw.

Rozdział drugi został zatytułowany „Koncepcja strategicznych czynników innowacyjności przedsiębiorstw w kontekście strategicznego podejścia do zarządzania innowacjami”. Przyjmując założenie, iż innowacyjność przedsiębiorstw ma wymiar strategiczny i pozwala na utrzymanie długotrwałej przewagi konkurencyjnej, Autorka skoncentrowała się w nim na charakterystyce strategii przedsiębiorstwa i strategii innowacji. Nawiązując do czynników przewagi konkurencyjnej J. Kaya oraz teorii zasobowej przedsiębiorstwa, stwierdza, iż czynników strategicznych innowacyjności należy poszukiwać wewnątrz przedsiębiorstwa. Jednakże wyłonieniem tych czynników zajmuje się dopiero w kolejnych rozdziałach pracy. Dlatego moim zdaniem, Autorko niepotrzebnie używa w tytule rozdziału słowa „koncepcja strategicznych czynników innowacyjności przedsiębiorstw”.

Charakterystyka strategicznych czynników innowacyjności przedsiębiorstw zawarta jest w rozdziale trzecim. Doktorantka omówiła różne klasyfikacje spotykane w literaturze przedmiotu, wyodrębniając wewnętrzne czynniki innowacyjności przedsiębiorstw a następnie przedstawia wyniki badań wtórnych dotyczących wewnętrznych czynników innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw. Na uwagę zasługuje podkreślenie dogłębna charakterystyka wewnętrznych czynników innowacyjności oraz przedstawienie

metody metaanalizy, w tym podejścia zastosowanego przez J. Hauschilda, pozwalającego wyróżnić czynniki o charakterze strategicznym. Autorka omawia też inne stosowane podejścia do analizy czynników wewnętrznych, uwzględniając 3 poziomy , tj. na poziomie indywidualnym, pracy zespołowej i przedsiębiorstwa.

Rozdział czwarty stanowi logiczną kontynuację rozważań podjętych w rozdziale trzecim. Doktorantka dogłębnie charakteryzuje cztery podstawowe obszary strategicznych czynników innowacyjności przedsiębiorstw, tj. technologiczne, organizacyjne, zarządcze i wiedzy. Na uwagę zasługuje zwrócenie uwagi na powiązania formalne i nieformalne przedsiębiorstw w ramach sektora i poza nim. Doktorantka definiuje pojęcie powiązań, jak też przytacza wyniki badań wtórnych, które świadczą o istotnym wpływie tego czynnika na innowacyjność.

Oceniając treść rozdziałów 1-4 uważam, że zakres przedstawionych zagadnień, jak i merytoryczna ich strona, są wystarczające z punktu widzenia przyjętego celu. Doktorantka wykazała się dużą umiejętnością jasnego przedstawienia wielu różnorodnych zagadnień.

Za najbardziej wartościową część należy uznać drugą część pracy (rozdziały piąty i szósty). Rozdział piąty ma charakter metodologiczny. Doktorantka uzasadnia podjęcie badań empirycznych w małych i średnich przedsiębiorstwach przemysłowych, omawia kryteria klasyfikacyjne tej grupy przedsiębiorstw oraz istotę i przedmiot działania przedsiębiorstwa przemysłowego. W dalszej kolejności przytacza cel i hipotezy pracy, omawia konceptualny model przyczynowo-skutkowy zależności między potencjalnymi czynnikami strategicznymi a innowacyjnością przedsiębiorstw. Przyjęty model ma dużą wartość, stanowił bowiem podstawę postępowania badawczego.

Szczegółowo omówiona została metodyka badań empirycznych, zaczynając od przyjętych zmiennych i sposobu ich pomiaru, poprzez charakterystykę metod badawczych a na metodach analizy danych empirycznych skończywszy. Tak szczegółowa charakterystyka jest celowa, ze względu na charakter i rodzaj badań.

W rozdziale szóstym zaprezentowano wyniki badań empirycznych, zarówno w ujęciu opisowym, jak i z wykorzystaniem confirmacyjnej analizy czynnikowej z podejściem eksploracyjnym oraz z zastosowaniem modeli równań strukturalnych. Taki sposób analizy wyników badań pozwolił Doktorantce na wyodrębnienie najważniejszych czynników innowacyjności przedsiębiorstwa i opracowanie autorskiego modelu, który uwzględnia 4 podstawowe czynniki, tj. kompetencje zarządcze kierownictwa, otwartość na innowacje, aktywną współpracę zewnętrzną oraz umiejętne wykorzystanie zasobów kapitału intelektualnego. Ponadto uwzględnia on powiązania formalne i nieformalne w ramach sektora i poza nim. Model ten można uznać za oryginalny wkład Doktorantki w tej pracy. Ma on dużą wartość praktyczną i może stanowić bazę odniesienia dla działań w zakresie dynamizowania innowacyjności polskich przedsiębiorstw.

W podsumowaniu Doktorantka odniosła się do celu i weryfikacji zakreślonych we wstępie hipotez badawczych. Ciekawe i godne podkreślenia są rekomendacje do praktyki zarządzania i praktyki gospodarczej.

Uważam, iż układ pracy jest poprawny i merytorycznie uzasadniony.

5. Ocena pracy

Oceniając pracę brałam pod uwagę następujące kryteria:

1. Wybór problematyki badawczej i umiejętność postawienia nowego i inspirującego intelektualnie celu badawczego i

stopień, w jakim badanie wzbogaciło teorię w zakresie badanego zagadnienia.

2. Znajomość literatury przedmiotu i umiejętność krytycznej jej analizy z punktu widzenia analizowanego problemu
3. Prawdliwość postawienia problemów badawczych, opracowania metodyki badań i sposobu ich przeprowadzenia
4. Prawdliwość konstrukcji pracy i poziom edytorski.

Ad.1. Wybór tematu rozprawy doktorskiej uważam za trafny. Temat jest ważny i aktualny. Wiedza na temat czynników innowacyjności przedsiębiorstw jest rozproszona i niekompletna. Tymczasem, jak wynika z wielu badań, innowacyjność przedsiębiorstw w coraz większym stopniu uzależniona jest od takich czynników, jak kompetencje zarządcze kierownictwa czy współpraca z podmiotami zewnętrznymi. Całość omówionej pracy, pokazuje zarówno aktualność i wagę, zarówno naukową, jak i praktyczną analizowanych zagadnień, oraz wiedzę i umiejętne operowanie nią przez Doktorantkę. Szczególnie wartościowym i godnym podkreślenia jest zastosowanie oryginalnego instrumentarium badawczego. Doktorantka wykazała zarówno umiejętności prowadzenia badań empirycznych, jak też umiejętności analityczne związane z wykorzystaniem modeli równań strukturalnych. Największą wartość dodaną tej pracy, stanowiącą wkład w rozwój nauki o zarządzaniu, posiada autorski model strategicznych czynników innowacyjności przedsiębiorstwa. Dużą wartość posiadają również sformułowane rekomendacje dla praktyki zarządzania oraz praktyki gospodarczej.

Ad. 2. Doktorantka wykazała się bardzo dobrą znajomością literatury. W swojej rozprawie wykorzystowała dużą ilość literatury, zarówno obcojęzycznej, jak i polskiej, poświęconej omawianemu zagadnieniu. Trudno było wskazać

pozycje z literatury nie uwzględnione w rozprawie. Znajduje to odzwierciedlenie w przypisach i końcowej bibliografii. Należy również podkreślić, iż literatura ta została dobrze dobrana do analizowanej problematyki i właściwie wykorzystana.

Ad.3. We wstępie Doktorantka prawidłowo określiła cel pracy oraz problemy badawcze. Do tych celu i problemów badawczych nawiązywała w kolejnych rozdziałach pracy. Zwraca uwagę dobre przygotowanie pracy pod względem metodologicznym, na co składają się : wyraźnie wyodrębnione problemy badawcze, jasno określony cel pracy, hipotezy badawcze i przejrzysta struktura pracy. W świetle wywodów zawartych w rozprawie należy stwierdzić, iż cel określony we wstępie został zrealizowany, jak też zweryfikowane zostały hipotezy badawcze. Doktorantka umiejętnie wykorzystwała wyniki badań wtórnych, odwołując się do nich w szczególności w trzecim rozdziale pracy.

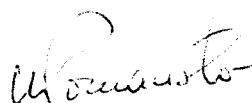
Praca stanowi wartościowe i oryginalne studium badawcze, dotyczące czynników innowacyjności przedsiębiorstw. Oryginalność pracy przejawia się tak w zakresie zdefiniowania problemu, w przyjętej procedurze badawczej, jak i w spojrzeniu na całość problematyki.

Ad. 4. Na podkreślenie zasługuje jasna konstrukcja pracy i dobra standaryzacja problemów. W związku z czym pracę czyta się dobrze, ciąg wywodów jest jasny.

6.Ostateczna konkluzja

Podsumowując stwierdzam, iż przedstawiona rozprawa doktorska Pani mgr inż. Danuty Rojek spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim w świetle ustawy o stopniach i tytule naukowym z 2003 roku z późniejszymi uzupełnieniami oraz wnioskuję o przyjęcie rozprawy przez Radę Naukową Wydziału Zarządzania Politechniki Warszawskiej oraz dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Wnioskuję również o przyznanie Pani mgr inż. Danucie Rojek stosownej nagrody.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'W. Kozłowski'.